

מרכז הסערה שני שרי אחדות העבודה ישראל בריהודה ומשה כרמל יוצאים מישיבת הממשלה, שנתכנסה לדון בחשבר. השניים לא נסוגו מעמדתם, למרות כל אימויו של דויד בן-גוריון, התעקשו כי אין מקום להתנצלות.

עוד באותו לילה הוכתבה ידיעה לסופר למרחב: הממשלה קיבלה ברוב של קול אחד החלטה עקרונית, המסכנת את קיומה של הקואליציה. אחדות העבודה תובעת כינוס דחוף של הממשלה, לשם רביזיה של החלטה זו.

הידיעה סיפקה כותרת חשובה בעמוד הראשון של יומון המפלגה. אולם היא לא סיפקה את ראשי המפלגה, שרצו לעשות הכל כדי להביא לביטול ההחלטה שנתקבלה בממשלה. הדלפת פרטים נוספים על הפרשה לעיתוני הערב נראתה כמתאימה לכך. הדבר נעשה.

★ ★ ★

„עתה העניין אבוד!“

בקצה השני של הירדה המפלגתית, קלט מוחו הסייסמוגרפי של ח"כ חרות יוחנן באדר, כי אישם בבטן הקואליציה אירעה תתקרקות. ח"כ חריף-השכל החל לחשב את האפשרויות של רעידה זו. חושו הפוליטי המחודר הובילו למטרה הנכונה. הוא הודרו להגיש הצעה לסדר היום של הכנסת, לדיון מידי בשאלת הצטרפותה של ישראל לברית עם גרמניה המערבית.

אותה שעה התכנסה בבנין הכנסת בירושלים ועדת החוץ והבטחון לישיבה שיגרתית, ואילו ראשי שלוש מפלגות הפועלים התכנסו במשרדו של ראש הממשלה, כדי לפתוח בשיחות שתוכננו מזה חודשים רבים, ואשר נועדו לליבוץ בעיות כלכליות חמורות שהרעות עליהן בקרב מפלגות הקואליציה לא היו זהות. ואמנם החל שר האוצר לוי אשכול בהשמעת נאומו המוכן, על בעיות משק המדינה.

שרי אחדות העבודה ומפ"ם הקשיבו לדברים בקוצר רוח ברור, וכאשר סיים אשכול את הרצאתו והגיעה שעתו של נציג אחדות העבודה לשאת נאום כלכלי, הודיעו ראשי אחדות העבודה ומפ"ם כי אינם רואים כל טעם לקיים דיון כלכלי, בשעה ששרווחות סוערות מסביב לענייני מדיניות החוץ. „הרי כבר פרסמתם הדבר במרחב“, ענה בן-גוריון. „זה עוד לא כלום“, השיב לו יצחק בן-ארהן, „עוד יהיו הדים רציניים למעשה זה.“

תיר כדי מהלך הישיבה קיבל ביגיי הודעה כי עתוני הערב פירסמו בכותרות הראשיות פרטים נוספים מדיון הממשלה. „עתה העניין אבוד“, הפליט בן-גוריון בזעם אימתני. הפירסום, לדבריו, חיבל באופן חמור בבטחון המדינה, וגרם לנטילת הטעם שבשליחות האישיות הידועה לגרמניה.

הישיבה הופסקה וביגיי אץ לישיבת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, מסר שם הודעה כי הפירסום הכשיל את התוכנית, ויציאית השליח בוטלה. הועדה קיבלה את ההודעה שר הבטחון, עברה לסדר היום.

★ ★ ★

מפ"ם מתכנסת

לא עבר לסדר היום דויד בן-גוריון עצמו. להיפך: התכנסין המפלגתי החריף הבין כי אחדות העבודה הסתכנה בפרשה קשה, והוא החליט לנצל משגה זה עד הסוף. יותר מאשר כל אדם אחר היה זקוק בן-גוריון למשגה כזה מצד מפלגה מתחרה. בפגישה של שרי מפא"י וראשיה, שהתכנסה בביתו, סיכם בן-גוריון את היקף הנוק, שלדעתו נגרם כתוצאה מהדלפת הידיעה על-ידי אחדות העבודה. הוא תבע להרחיק את שרי אחדות העבודה מן הממשלה. „ממשלה שיכול לקרות בה מעשה כזה, אסור לקיים בה כל דיון בטחוני“, התרעם ביגיי.

„מה יהיה אם לא ירצו לעזוב“, שאלו חבריו. ראש הממשלה לא נבהל משאלה זו. הוא נראה כמי שציפה לה. „אז אתפטר אני ואגש להרכיב ממשלה בלעדם“, השיב.

כמה מן הנוכחים בישיבה נגסו לרכך את עמדתו, רמזו לו כי נפילתה של הממשלה כיום עלולה לקרב את מועד הבחירות, דבר שמפא"י אינה רוצה בשלב זה. „לי זה לא איכפת“, המשיך ביגיי לטעון, „איתם לא אשב יותר.“

לבסוף הוחלט לדחות את ההכרעה ל-24 שעות, כדי לברר בינתיים מה תהיה עמדתן של המפלגות האחרות שהתנגדו בישיבת הממשלה לשליחת השליח. ראשי מפא"י לא יכלו להתעלם מן העובדה, כי מלבד שרי מפלגתם הצביעו כל השרים נגד ההחלטה.

בתל-אביב התכנסה הועדה המדינית של מפ"ם. עוד לפני שנודע על פרשת השליח, ראתה מפ"ם צורך דחוף לקיים דיון מדיני פנימי להדרכת שריה בממשלה. במיוחד הדאיגה אותם נטיית דויד בן-גוריון לרתום את ישראל לעגלת נאט"ו. בישיבה זו עמדו ראשי מפ"ם לדון גם בפרשת בחירת הציר הישראלי לברן, בירת שוויץ. מפ"ם לא יכלה לעבור בשתיקה על גישתו הצינית של משרד החוץ לגבי מועמדה לתפקיד זה. איש צמרת מפ"ם משה („מיתק“) זילברטל היה כבר במלוא קצב ההכנות ליציאה לשוויץ, כאשר הביאה לפתע גולדה מאיר ועדת השרים בענייני חוץ ובטחון את מינויו של איש מפא"י יוסף לינטון לתפקיד זה, למרות שבשיחותיה המוקדמות עם מפ"ם הבטיחה נאמנה את המשרה למיתק זילברטל.

רק עם פתיחת הישיבה הוברר כי הסעיפים לסדר היום הפכו כמעט חלושים מן המציאות, לנוכח המשבר שהתקדם בדהרה לעבר הקואליציה. השרים ברזילי ובנטוב ידעו לספר על מהלך הישיבה הנרגזת של הממשלה ביום ראשון, וכיום כבר התה הידיעה כי ביגיי עלול לירוש את סילוק שרי אחדות העבודה מהממשלה, בשל הדלפת הידיעה לעתונות. עתה עמדה בפני הועדה השאלה הנוכחית: היש מקום להמשיך לשבת בממשלה, אם אחדות העבודה תצא ממנה? הדעה הכללית היתה: לא. אולם עם זאת צויין, כי יש לעשות הכל להצלת הקואליציה הנוכחית, המבוססת על שלוש המפלגות הפועליות.

★ ★ ★

מפע השירוד שר הרבנים

בשעה שצמרת מפ"ם ישה על המדוכה בתל-אביב, חורה והתכנסה צמרת מפא"י בלשכת ראש הממשלה בירושלים. אחרי דיון שנמשך קרוב לשעתיים פירסם גיורא יוספסל, מוכיז המפלגה, הודעה שהוכתבה לו על-ידי ביגיי. הודיע המוכיז: אחדות העבודה עשתה מעשה הפוגע קשות בכושרה הבטחוני של ישראל, ועל כן על שריה בממשלה להסיק את המסקנות ולהתפטר.

גם הדתיים התכנסו לישיבה. כאן היה ראש המדברים שר הוואר ד"ר יוסף בורג, שהספיק לקיים לפני כן שיחה מצפה עם ראש הממשלה. גם כאן שררה דיעה ברורה: השעה היא שעת-כוש, לשלם לאחדות העבודה כגמולה על הדקירות הבלתי-פוסקות נגד מנגנון הדת לכל הסתעפויותיו. המנהיגים הדתיים הגיעו לכלל מסקנה, כי יש לעשות את הכל שביגיי, אמנם יעמוד באימו לסלק את כרמל ובריהודה מהממשלה. לשם כך מיהרו לפתוח במגע עם אגודת ישראל, כדי לאפשר לבן-גוריון הרכבת קואליציה מצומצמת בלי מפלגות השמאל. אווירה של מלחמת-מצוה השתררה בירושלים. רבנים וראשי ישיבות הפעילו את כל השפעתם האישית על עסקני אגודת ישראל, שייסכמו להצטרף לממשלה. העסקנים, שהחלו לחשב את כדאיות המעשה, חששו כי הצטרפות לקואליציה בשלב זה עשויה לחבל בסיכוייהם לזכות בקולות רבים של יהודים דתיים ממורמרים, שיראו בהם מגינים קיצוניים ובלתי-מתשרים על הדת במדינה. אולם קול גזולי התורה גבר על לחישות המוכיזים. ד"ר בורג יכול היה להודיע לבן-גוריון: החזית באגף הדתי מבוצרת היטב.

השליח

הראי שון שנשלח לאדנור, ל גיטוש כוונות גר מניה, היה ידיו גיורא יוספסל, מזכיר מפא"י. עקב הדו"ח שהגיש הוחלט לשגר שליח חשוב יותר.

פשרה ותקיפות שרת החוץ גולדה מאיר ושר האוצר לוי אשכול נראים מהזוהרים בצאתם מישיבת הממשלה. במסך הדיונים הדהתה גולדה בתקיפות עם עמדת ראש הממשלה, ואילו שר האוצר הסיף לדרך של פשרה.

חומר ומוע בצאתם ממשרד ראש הממשלה לא היה ניכר שינוי בגעגועים של שני שרי מפא"י מרכזי נמיר ופרץ נפתלי. רק ליד שולחן הישיבות תמך נמיר בסליחות והשר-ללא-תיק נפתלי הביע את עמדתו בהימנעות מהצבעה.